

EL TIRÀ BURLAT

És un tirà. Senyor de camps, de pobles ajupits
i vol una rosella.

I va i la cull, i l'oprimeix, cruel, entre els seus dits
roja, fràgil i bella.

Però la flor, sense ni un crit, en cinc gotes de sang
es desfà quan la mira:

i el cobejós enfellonit se'n va -quin rastre blanc
la impotent polseguera de la ira!

• GLOSSARI

Tirà, tirana: adj. Dominador, príncep absolut, que governa amb tirania. Persona que exerceix una autoritat opressiva.

Cobejós -osa: adj. Que desitja fortament o immoderadament la possessió (d'una cosa o d'una persona).

Enfellonit: adj. Que s'ha enutjat fortament.

• HORIZÓ D'EXPECTATIVES: Presentació del poema. Què suggereix? Què diu?

Parlem del títol, què és un *tirà*? I per què diu *burlat*? Parlem del concepte d'opressió i l'adjectiu que l'acompanya, per esbrinar de què pot parlar aquest poema.

- **CLAUS PER A AFAVORIR LA COMPRENSIÓ: EXEMPLES DE TIRANS FAMOSOS**

No pretenem ara fer una classificació de tirans ni donar un aire morbós als fets que els van dur a rebre aquest apel·latiu. Els personatges que presentem són únicament una mostra de com l'actuació d'una persona pot comportar un gran dolor per als seus compatriotes.

CALÍGULA

Quan l'emperador Tiberi morí l'any 37, el seu testament designà Calígula com a hereu, conjuntament amb Tiberi Gemel, nét de Tiberi. Calígula ja era un home ambiciós i no perdé el temps. Dos dies després, el 18 de març, fa que el Senat romà declari nul el testament de Tiberi i es proclama emperador en solitari. Ordenà assassinar Gemellus poc temps després.

Els primers mesos del seu regnat foren prometedors, ja que Calígula concedí premis a la guàrdia pretoriana, manà arxivar tots els casos de traïció iniciats per Tiberi, indultà els proscrius i els cridà de retorn; també molts exiliats. No obstant això, poc de temps després, Calígula emmalaltí d'una mena de dolència cerebral, segons Suetoni i Dió Cassi, motiu pel qual estigué molt prop de la mort i després, quan es recuperà, el comportament de l'emperador canvià radicalment. Estudis moderns suggereixen que l'emperador patia una depressió nerviosa o alguna mena d'encefalitis, per a justificar el seu canvi d'actitud. O, potser, la seua personalitat fou conseqüència de l'ambient inestable de la seua infantesa i la seua adolescència.

En qualsevol cas, Calígula era considerat com una persona extremadament ignorant i mal preparada per a governar. El terror de

les persecucions tornà, al mateix temps que l'emperador prenia actituds com a mínim excèntriques, com ara nomenar cònsol el seu cavall de carrera *Incitatus*, i manar esculpir el seu cap a totes les estàtues de divinitats de Roma, considerant-se ell mateix com un déu.

A poc a poc es tornà impopular i, al principi de l'any 41, fou assassinat per un legionari de la seua guàrdia personal, *Cassius Chaera*, del qual acostumava burlar-se pel seu aspecte efeminat.

ADOLF HITLER

Després de la mort del president Paul von Hindenburg (1934) fou nomenat president de la República Alemanya, assolint tots els poders que li permeteren proclamar el Tercer Reich, un Estat autoritari, antidemocràtic i centralitzat.

Va transformar Alemanya militaritzant completament la seva societat, sotmesa a una profunda crisi econòmica i social després del crack del

29 i la derrota d'Alemanya a la I Guerra Mundial. Va arrossegar el país i la resta del món a la II Guerra Mundial, després de l'annexió de Txecoslovàquia, Àustria i Polònia. Va utilitzar l'antisemitisme per a la seva propaganda i la seva política per fer del partit nazi un moviment de masses.

La major part d'Europa i del nord d'Àfrica van estar sota el seu domini durant la II Guerra Mundial. Va ser el responsable de l'assassinat de milions de polonesos, jueus i de membres d'altres pobles, que ell considerava éssers inferiors, mitjançant l'assassinat sistemàtic en camps de concentració.

Quan es va adonar que havia perdut la guerra, es va suïcidar al soterrani del seu despatx a Berlín, el 30 d'abril de 1945. El seu llegat ha estat un rastre de destrucció total i cap de les institucions o organitzacions que va crear han perdurat, essent actualment el NSDAP il·legal a Alemanya, així com qualsevol símbol nazi.

IVAN EL TERRIBLE

Després de la mort de la seva esposa, Ivan es va transformar en un tsar autoritari i psicòpata, es diu que durant les nits els seus crits sonaven per tot el Kremlin. Va establir la servitud, impedit als camperols canviar d'amo, inclusivament el dia de Sant Jordi.

Va crear els Opritchnik o Streltsí, la seva guàrdia personal, a la qual va donar un ús repressiu i d'acció militar. Amb aquesta guàrdia, des de 1560 fins a 1564, va executar molts boiards i membres del clergat, i va impedir que es formés un règim feudal a Rússia. Va utilitzar els Opritchnik de forma arbitrària i sanguinària contra els boiards i el poble. A partir de llavors comença a conèixer-se'l com "El Terrible".

El 1570 va devastar els pobles de Nóvgorod i Pskov, matant molts habitants. Va al·legar que estaven conspirant amb els boiards en contra del seu poder. El 1580, a causa d'un atac de còlera, va matar a cops al seu fill gran, el tsarevitx Ivan (el seu preferit). Va matar, a més, a alguns dels seus enemics i amics, el que va fer que Ivan es tornés encara més psicòpata.

Cap al final de la seva vida va conquerir Sibèria (1581-1583) però, després de 27 anys, pressionat internament pel clergat i els boiards, va perdre la guerra amb Livònia i es va veure obligat a lliurar a Suècia les regions d'Íngria i Carèlia Meridional i tornar-li a Livònia la regió de Polònia.

Mort Ivan IV el 1584, el va succeir el seu fill menor Teodor I.

• ACTIVITATS

1. Treballem els dos primers versos:

- Com deu ser aquest tirà? Fixem-nos en les paraules *senyor*, *camp*, *poble* i *ajupits*. Cada una d'elles, en què ens fa pensar? Quin tipus de personatge descriu el poeta?
- Quin tipus de flor és la rosella? A quina qualitat s'associen les roselles? I, per què un tirà n'ha de voler una?

2. Fixem-nos en els adjectius de la segona estrofa:

- Quin adjectiu ens descriu el tirà (cruel)? Podria ser d'altra manera, és a dir, que no fos cruel?
- I quins adjectius es refereixen a la rosella (roja, fràgil i bella)?
- Quan agafes una rosella, quina sensació tens a les mans? Ho has sentit mai? Pots collir-ne per portar-les a classe. Què passa des del moment en què les culles fins que les ensenyes a la classe? Això valdria per als nens de ciutat, que potser no en tenen a mà, però els de poble o els de torre de seguida ho

veuran clar.

3. Fixa't en la tercera estrofa:

- A què es refereix el poeta quan diu "*sense ni un crit, en cinc gotes de sang / es desfà quan la mira*"? Pensem en quantes fulles té una rosella i com ho reflecteix el poema. Ho pots esbrinar tot recollint-ne al camp o buscant-ne fotos a internet. Aquesta dreça de la wikipèdia també t'hi pot ajudar:

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Rosella>.

- Com és que la flor es desfà? Quin gest ha de fer el tirà per poder mirar la flor?

4. Llegeix atentament la darrera estrofa:

- De qui parla el poeta quan esmenta el "cobejós enfellonit"?
- I per què la polseguera és impotent?

5. Observa les accions del poema i copia-les. Reescriu-lo com si fos un text en prosa, utilitza les mínimes paraules perquè es pugui veure què passa en aquesta història. Què ens explica? *El tirà vol una*

rosella, i va i la cull, i l'oprimeix entre els seus dits, però la flor es desfà i el cobejós se'n va.

6. Memoritza el poema i, mentre algú el recita, els altres en fan una dramatització.

7. Fes el dibuix corresponent a cada estrofa i composa una auca.

8. Ho pots fer també amb 8 dibuixos: un per a cada vers i muntar-los en un power point perquè es passin mentre algú de la classe llegeix el poema.

9. Seguint el model del poema, fes la descripció d'algú que coneixes. Tens dues opcions: escriure el poema mantenint el mateix sentit negatiu de la persona descrita o, al contrari, fer-lo amb un sentit positiu. L'estructura seria la mateixa:

És un/una Senyor de ..., de ...
i vol ...

I va i ... (què fa?), i (què més fa?), (adjectiu), (on?)
(adjectius del que vol).

Però ... (què passa perquè li surti malament?):

i el / la ... se'n va -quin rastre blanc
la impotent polseguera de la ira!

10. Coneixes el joc que es fa amb les roselles? Pots dir "frare o monja" si ets de Lleida, o bé "gall, pollet o gallina" si ets de Girona.

(gall per al roig intens, gallina si la flor és rosada, i pollet si encara és blanca).

11. Has vist mai un camp de roselles? Quina sensació et produeixen?

12. Creus que aquestes pintures reflecteixen com és una rosella?

13. Fes l'anàlisi de la mètrica, rima i estrofisme d'aquest poema.

EL TIRÀ BURLAT

És un tirà. Senyor de camps, de pobles ajup**its** A 14 (4+4+6) masc.
i vol una ros**ella**. b 6 fem.

I va i la cull, i l'oprimeix, cruel, entre els seus d**its** A 14 (4+4+6) masc.
roja, fràgil i b**ella**. b 6 fem.

Però la flor, sense ni un crit, en cinc gotes de s**ang** C 14 (4+4+6) masc.
es desfà quan la m**ira**: d 6 fem.

i el cobejós enfellonit se'n va -quin rastre **blanc** C 14 (4+6+4) masc.
la impotent polseguera de la **ira!** D 10 fem.

Tenim quatre estrofes de dos versos aparellats.

Les tres primeres estrofes combinen un vers de catorze síl·labes (4+6+4) i un de sis síl·labes (hexasíl·lab). En canvi, l'última combina un vers de catorze síl·labes (4+6+4) amb un decasíl·lab.

La rima és consonant en tots; és masculina als versos d'art major (els primers de cada estrofa) i femenina als versos d'art menor (els segons). L'últim vers és d'art major (decasíl·lab) i la rima és femenina.

Cal tenir present l'entonació i fer bé la cesura (la pausa) al llegir l'inici del primer vers de cada estrofa.